

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מוז.

עין משפט גד מצוה

קבו א מיי פ"ז מהל
עדות הל' ו ע"י כ"מ
סמנ לאון קט טושי"ע ח"מ
ס"ו לו טפיק יי כב"ה"ה
קבו ב ג ד ה ו ז ח טי
פ"ד ע"ש מהל טעון הל'
ג ד סמנ ע"ש לה טושי"ע
ח"מ ס"י קב"ג
קבו ט י מיי פ"ז ע"ש
הל' יא סמנ ע"ש
טושי"ע ח"מ ס"י קמט ספיק
י"ג
קב ב מיי ע"ש הל' ד
טושי"ע ע"ש ספיק ח"מ
קע"א לו מיי ע"ש הל' ו
טושי"ע ע"ש ספיק ח"מ
קע"ב לו מיי ע"ש הל' ט
טושי"ע ע"ש ספיק ד
קע"ג לו מיי ע"ש טושי"ע
ספיק י ועין טושי"ע
ל"ה ע"י פ"ז

רבינו גרשום

קבלן מאי. דריינה דקבלן
שמואל מלמה הלוחו ואני
קבלן יכול מלמה לפרוע
מן הקבלן ועכשיו כל
שדורתי של לוח מטוביב
לקבלן עד שיפרע חובי;
אמר ליה מעיד. ללוח
והוא שיש ללוח שדה
אחרת כשעור החוב חוץ
מה ששוררין עליה והשאת
לאו נוגע הוא; ואמר ליה
דאפי' אין מעיד. דניחא
ליה לקבלן דלוקמי' מן
הני קרקע תרוייהו בידא
ללוח שיחא לו ויתור מהמ
לפרוע; בן אומן. וכן אריס
היה הן כחור ויש להן
חוקה; א ודקאי' הני בני
בטענה דאבוהון. דאמרי
איבנו הוריישה לנו. מאי
איריא בן גולן דאין לו
חוקה אפי' הן בן אומן וכן
אריס נמי לא ליהוי חוקה.
ואי דאמרי בטענה דנפשייהו
דאמרי זבניה אפי' בן
מגולן נמי ליהוי ליה חוקה;
בפנינו הורה לו. המוכר לבן
אומן ולבן אריס ולבן גולן
דבניה ניהלייהו לאבוהון
משי' איבא לימיר בבן
אריס וכן אריס כי אתו
בטענה דאבוהון דקישטא
קאמרי דהמוכר לבני' הושתק
הוא בכאן מקום פנוי כמו חצי
שורה ואולי חסר כאן איזה
תיבות [ובן] ניהלייהו. והאי
בן גולן אפי' דאיבא
עדים שהורה המוכר לגולן
שמכרה לו לא הויה
חוקה דמחמת ביעותא
השלטון כדמיתרגמי' לא
חמור א [מהם] נשאתי לא
חמור דחד מנתן שחרית.
וכמו נוח לתשחרות. ולא
נמר והקנה לו. אבל בן
בנו של גולן אי אתי
בטענה דאבוהו של חוקה
דאבוהו לאו גולן הוה; יד
מאומנותו. ושוב מחזיק בה
יש לו חוקה; בן שחלק.
שנתן לו אביו חלקו בחייו
והוא מחזיק בשהיה אחר
יותר על חלקו שנתן לו
אביו ג' שנים וכן אשה
שנתגרשה והחזיקה שוב
בשהיה בעלה ג' שנים; הרי
הן ככל אדם. ויש להן
חוקה; ח"א אוחלי אחיל
ליה. (ב) הוי חפירות דלא
מעידר ולא תהוי חוקה;

קבלן אמרי לה אינו מעיד. אע"ג דלית ליה ארעא אחריתי
מימה דמאי נפקא מינה דאי אמי מלוה וטרפך את של קבלן
אתי קבלן וקטרפך את של ליה כיון דלית ליה ארעא אחריתי ואין
נראה לומר כגון שיש לקבלן זינויות והיה ארעא שרצה להעיד
עליה נמי זינויות אבל ארעא אחריתי

דלית ליה ללוח היא זיבורית דמפסקד
כשיצא מלוה וטרפך את שלו דלא יהיה
לו לגבות אלא מזיבורית (א) ד"כ מלוה
נמי לא יעיד ללוח אפילו דלית ליה
ארעא אחריתי כענין זה ועוד בכל
ענין משמע דלוח מעיד דלא מפליג
בין היא זינויות בין היא זיבורית ועוד
ל"ע ז' דהניקוזין (ב) ע"ד ע"ד (ג) דנראה
דמוכח התם דלוח אין ללוח אלא
זיבורית גס קבלן לא יתן לו אלא זיבורית
ונראה דהיינו טעמה דקבלן אינו מעיד
ללוח אע"ג דלית ליה ארעא אחריתי
משום דטרמיחא ליה מילתא למיסק
עליה זיניא ודיינא וכשיהוי ללוח
קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן
הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוח
בזרותה אבל מלוה מעיד ללוח בכל
ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא
זינויות ואחרית זיבורית דמשום
אחילופי זינויות לזיבורית לא יעיד
שקר דמכל מקום יש לו שיה זכוה אי
נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתי'ן
כיוצא בו קאמר:

ה"ג בגון דקאמרי בפנינו הודה.
פ"י בן אריס בן אומן
בן גולן ומש"ה אומן אין לו חוקה
אבל בן יש לו חוקה כשטוען קמי דידי
הודית לאכי שמכרת לו נאמן זמינו
דאי זעי אמר מינק זנתה (א) אבל בן
גולן אין לו חוקה דהודאה שהודה
לגולן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי
ליה שמכרת לו הוה ממטי ליה

ולחמריה לשחור אבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא
עדים דלוחי ליה דמינה זנתה א"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמני (א)
ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה זריכיס להחזיק
בלא חוקה נמי מוקמינן לה זידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת:
פעמים שבו בן גולן אין לו חוקה בגון דקאמרי בטענתא דאבא
דאבוהו. מינה לר"י דלמאי אין לו חוקה הא טוענין
לירש והוה ליה למימר דלמא אי הוה אביו קיים דהיינו בן גולן הוה
טעין אלא הדר זניתה מינק ונראה לר"י דגרס פעמים שכן גולן יש
לו חוקה בגון דקאמרי בטענתא דאבא דאבוהו דהוה אביו הגולן (א) קמ"ל
דאע"ג אהיתא ביד מן שאין לו חוקה דהיינו אביו הגולן מ"מ יש לו
חוקה כיון שאמר שהיתה של אבי אביו (א) ויש ליישב גירסא ראשונה פעמי'
דבן גולן אין לו חוקה והכי פירושה כגון דלמא בטענתא דאבא
דאבוהו ואומר שאמר לו אביו דהיינו בן הגולן שהיתה לו הגולן אביו
דלמא איתא דהדר (ב) זנתה מינק הוה א"ל אלא זניתא אי נמי נראה
לר"י דלא טעינין לירש כי האי גוונא דמילתא דלא שכיחא היא כי
הכי דלמר כסוף המוכר את הבית (למקן דף ע: ושם ד"ה מאן) דלא
טעינין ליתמי נאכסו משום דמילתא דלא שכיחא היא והא דקאמר לעיל
[בן] בן גולן בן אומן יש לו חוקה היינו דוקא משום דלמר זמינו
הודה ואדרבה משם יש להוכיח דמשמע הא לאו הכי אין לו חוקה כיון
דמעיקרא בתורת אומנות ואריסות וגולנות איתא לדידי:
ירד מאומנותו יש לו חוקה. מנינו לפרש מאותן כלים שנתן לו לאחר
שירד מאומנותו דומיא דאריס שירד מאריסותו אי נמי אפילו
אותן כלים שנתנו לו בשהיה עדיין אומן והוא ששהה אחר אומנותו
כ"כ שהוא גולות שמחזירם לבעלים ונראה דבן אומן נמי דלמר
לעיל דיש לו חוקה כי אמר (א) זמינו הודה ונראה דלמא אחר מות
אביו דאי לאו הכי אין נראה שיהא נאמן זמינו דאי זעי אמר לקוח
הוא צדי דאי טעין נמי לקחתי ממך לא היה נאמן:

מגורשת

מגורשת
עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד זנכסי אביו. הרי הן ככל
אדם אע"ג דתמן (לעיל דף מב.) לא לאיש חוקה זנכסי אשתו ולא לאשה זנכסי אבן ולא הבן כו' הן כיון שהולגו זה מזה
יש להן חוקה זה על זה: סלקא דעפך אמינא אוחלי אחיל. האב גבי דבן פירות שאלו בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא מיהוי חוקה קמ"ל
דלא מחיל: אלא אשה שנתגרשה פשיעה. דמחוקת זנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק זנכסי שהרי שואנין זה את זה והיה להן לממות:

קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוח
וזהו דינו דמני שירצה המלוה יפרע מחלה. אבל ערב סתמא אין
תובעין לערב מחלה עד שיעמיד מלוה ללוח זדין ויחייבוהו לשלם
ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: אמרי לה מעיד. כמו

ערב: ואמרי לה אינו מעיד.
דלמתי נוגע בעדות הוא דניחא
ליה דנוקמא תרוייהו ארעתא
צדיה דלוח כי היכי ליהווי ליה
ארעי טובא זיבורית וזינויות דכי
אתא מלוה למגבי זינויות דקבלן דקין
זע"ח שדינו זינויות לימא ליה אתן
לך זינויות דלוח והלכך הוה נוגע
בעדות דאי לא הוה ללוח זינויות לא
ליגבי מלוה אלא מזינויות דקבלן
דהכי הוה דניחא ללכך מאן דזעי
תעב זינשא. אבל בערב סתם ליכא
למימר הכי דכל כמה דלית ליה ללוח
למיפרע מידי וספי' זיבורית לאו כל
כמינה מלוה למיחד גבי ערב
דק"ל זמילתין (למקן דף קעז.)
לא יתבע לערב מחלה: אומן אין
לו חוקה. דקמתי ממני' (מב.) אלא בן
של אומן. וכגון שאין הבן אומן יש לו
חוקה וכדמפרש לקמן: גולן לקמן
מפרש היכי דמי יש שמפרש שהחזק
בגולנות על שדה זו וזכאי שדה הוא
דאין לו חוקה ויש שמפרש לקמן כגון
רוכא נפשות על עסקי ממון והלכך
אין לו חוקה על שום קרקע של
אחרים צולס: אי דלחו. הן
זנים בטענתא דאבוהון דאמרי אביו
הורשה לנו ומש"ה בן גולן אין לו
חוקה דכי האי גוונא אין טוענין
לירש כיון דלמכ גולן קאמי ואיהו
לא טעין מחזי אני יורש דזנתה
מינק קמאי דידי דליהמינה ע"י מינו
דמני אמר (א) זניתה מינק חוקה

שאין עמה טענה היא שהרי אין לאבא חוקה וגם הבן הבא מכחו
אין עמה חוקה וכיון דמכא אבוהון קאמו אפילו הן בן אומן וכן
אריס נמי לא ליהוי להו חוקה: אלא בטענה דנפשייהו. אלא זנתה
מינק: לא זריכא. דקאמו בטענתא דאבוהון וכגון דלמר עדים זמינו
הודה לו המערער לאכזיבין של אלו שמכרו להם הלכך הן בן אריס וכן
אומן איכא למימר קושטא קאמרי כשטוענין אביו לקחו ממך שהרי
הודה והודאת זעל דין כמאה עדים אבל בן גולן אע"ג דאודי האי
מערער לאכזיב לו מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי' זכאי אביו אם
נתנו לו שהרי הוא מוכר פחד הודה לו לגולן כדכר כהנא כו' אבל בן
בנו של גולן יש לו חוקה אי אביו בטענה דאבוהו דטעין ירשתי ואבי
לא היה גולן וכי האי גוונא טוענין לירש דלילו היה אביו קיים הוה
טעין מינק זנתה ולא הוה אחי בטענתא דאבוהו אף אלו נטעון בשביל
הירש וירשא דקמתי אומן אין לו חוקה דליכא עדי הודאה דלמדנין
קמתי: אי לאו דאודי ליה. גולן גולן: הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה
לשחור. היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמיתרגמינן (במדכר טו)
[לא חמור אחד מהם נשאתין לא חמורא דחד מנהון שחרית דסתם
גולן גברא אלמא הוא: פעמים שאפילו בן גולן יש לו חוקה. ואע"ג
דלא אחי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אחי בטענתא דאבא
דאבוהו שטוען מחזי אבי אני יורש ואיהו לא היה גולן ומיגו דמני
אמר זנתה מינק כי אמר נמי זקי הורשה לאבי ואבי הורשיני נאמן
דחוקה שיש עמה טענה מעלימתא היא: ל"א תכוד כספרים פעמים
שכן בנו של גולן נמי אין לו חוקה וכגון דאחי בטענתא דאבא
שאבי אביו גולן היה. שיהיה אמת אבל הראשון נראה שאמר רכא
ולא דלוחי גולן. הכי דמי גולן. אוחו שחלקין לו חוקה: על שדה זו.
ובהוה שדה הוא דאין לו חוקה אבל בשאר שדות יש לו חוקה: כגון
של בית פלוני שהורגין כו'. אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב
חסדא שהורגין נפשות על עסקי ממון אין להן חוקה בשום קרקע
צולס שכל אדם ירא לממות בהן. וק"ל כתרתייהו: ירד מאומנותו.

ושב מחזיק בה יש לו חוקה: בן שחלק. הפליג מאביו ואין סמוך עוד
אדם אע"ג דתמן (לעיל דף מב.) לא לאיש חוקה זנכסי אשתו ולא לאשה זנכסי אבן ולא הבן כו' הן כיון שהולגו זה מזה
יש להן חוקה זה על זה: סלקא דעפך אמינא אוחלי אחיל. האב גבי דבן פירות שאלו בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא מיהוי חוקה קמ"ל
דלא מחיל: אלא אשה שנתגרשה פשיעה. דמחוקת זנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק זנכסי שהרי שואנין זה את זה והיה להן לממות:

(א) [למקן ע"ד ע"ד] (ב) ס"ה ס"ו וס"ו
שהיוני.

הגרות הב"ח

(א) גמ' אי דאחו בטענתא
וכי אי דלא אמו בטענתא
דנפשייהו אפי' בן גולן נמי.
ר"ז ע"ל דף נב סמ"ה ד"ה
מודה לו: (ב) הוה ממטי ליה
לדידיה ולחמריה: (ג) שם
סלקא דעמך אמינא אב לבן
אחיל: (ד) ר"ב"ה ד"ה אי
דלמו וכו' דמי אמר אבא
זנתי: (ה) תוס' ד"ה פעמים
וכי דלמא איתא דלמך זבנה
מינה הוה אמר: (ו) ד"ה
ירד וכו' יר אמר בפני הודה:

מוסף תוספות

א. עיין תוס' ר"ד מה
דמיה על פירושו. ו. כגון
שהחזיק בן אריס שלש
שנים בשהיה לו רכתי ויה.
ג. ואע"פ שכתב ר"ש ז"ל
דכי קאמר אומן אין לו
חוקה לצדיקן קמתי לא
מחזור. ר"ן. ט. עיין
רש"י. ה. כ"ן שאבי
אביו דר בה חר זימא
טעינין לו אע"פ שאביו
ליד זה מיד הגולן אביו
שלא היה לו חוקה. יבט
יונה. י. וי"ל דאפי' החזיק
אביו בגולנות על שדה זו,
שהוציא למיכר ממונה
בבונס, אפשר היה שירשה
מאביו וחטף ודידיה חטף.
רש"י. ה.